Ο Απόστολος Παύλος έναντι των αιρέσεων (Μοναχός Αρσένιος Βλιαγκόφτης)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 16 Δεκεμβρίου, 2015

Το στόμα του Χρυσορρήμονος Ιωάννου και η γραφίδα του θα χρειαζόταν για να εγκωμιάσουμε επαξίως τον μέγα Απόστολο Παύλο, το στόμα του Χριστού. Επειδή μας λείπουν και τα δύο αυτά, θα δανεισθούμε λόγους του ίδιου του Αποστόλου για να παρουσιάσουμε το θέμα μας. Φυσικά την αντιμετώπιση των αιρέσεων, θέμα τόσο σημαντικό στην ποιμαντική διακονία της Εκκλησίας, δεν θα μπορούσε να την αμελήσει αυτός που είχε την μέριμναν πασών των εκκλησιών1, ο Απόστολος των Εθνών Παύλος.

Ας ξεκινήσουμε όμως από το πως βλέπει ο Απόστολος την υγιαίνουσα διδασκαλία. Τι είναι, δηλαδή, αυτό που σήμερα ονομάζουμε Ορθοδοξία, τι είναι η σωστή πίστη, για να την αντιδιαστείλουμε κατόπιν προς την αίρεση. ***Υιοί Θεού***, λέγει ο Απόστολος, είναι ***όσοι κινούνται και καθοδηγούνται από το Άγιο Πνεύμα*** (Ρωμ. 8, 14), οι πνευματέμφοροι, δηλαδή οι Άγιοι. Αυτοί είναι οι πραγματικοί Χριστιανοί.

Η σωστή πίστη, η υγιαίνουσα διδασκαλία, όπως την ονομάζει ο Απόστολος, είναι αποτέλεσμα καθαράς συνειδήσεως, η οποία γεννιέται από τον καθαρό βίο. Η υγιής διδασκαλία της Εκκλησίας απευθύνεται στους πάντας. Ερωτά ο Απόστολος: Η Ιουδαίων ο Θεός μόνον; Ουχί δε και εθνών; Και απαντά: Ναι και εθνών2. Όχι μόνο στους Ιουδαίους αλλά σε όλους απευθύνεται ο Χριστός. Όλοι -αρκεί να το θέλουν- μπορούν να γίνουν κατά χάριν παιδιά του, να φθάσουν στον φωτισμό του Αγίου Πνεύματος και στην κατά χάριν θέωση.

Όμως, δυστυχώς, δεν ανταποκρίνονται όλοι σ' αυτό το κάλεσμα του Χριστού. Μάλλον αυτοί που ανταποκρίνονται είναι σχετικώς λίγοι. Αυτοί που ανταποκρίνονται αγιάζονται και σώζονται με τη χάρη του Χριστού και όχι με τις δικές τους μόνο δυνάμεις. Στην Εκκλησία έχουμε Χριστοσωτηρία και όχι αυτοσωτηρία ή εργοσωτηρία. **Χάριτι** έστε σεσωσμένοι3 βροντοφωνάζει ο Απόστολος.

Η σωστή πίστη φαίνεται στην καθημερινή πράξη. Όπως λέμε στη θεολογική γλώσσα, το **δόγμα (δηλ. το τι πιστεύουμε)** έχει -θα πρέπει να έχει- άμεση σχέση με το πως ζούμε. Παράλληλα όμως και σε αντίθεση προς το μυστήριο της ευσεβείας, που είναι η Εκκλησία, υπάρχει και το **μυστήριο της ανομίας, η αίρεση δηλαδή και η πλάνη.**

Σε αντίθεση με την Εκκλησία που χαρακτηρίζεται από ενότητα, στην αίρεση και την πλάνη υπάρχει πολυδιάσπαση. Είναι οι άθεοι και άπιστοι, οι αιρετικοί, οι σχισματικοί, αυτοί που κάνουν δικές τους **φατρίες**, οι **σκανδαλοποιοί**, αυτοί που επιμένουν στην αμαρτία και δεν μετανοούν.

Βασική αιτία όλων αυτών των καταστάσεων είναι η **υπερηφάνεια**. ***Ει τις ετεροδιδασκαλεί…*** γράφει στον μαθητή του Τιμόθεο ο Απόστολος Παύλος, ***τετύφωται***4. Δηλαδή με απλά λόγια, όποιος φτιάχνει μία δική του θρησκεία, δηλ. μια αίρεση, τετύφωται, έχει μέσα του βουνό την υπερηφάνεια, γι' αυτό και δεν υποτάσσεται στον αληθινό Θεό.

Η υπερηφάνεια και τα πάθη, που γεννώνται από αυτήν, ρίχνουν τον άνθρωπο στην αίρεση. Ρίζα γαρ πάντων των κακών έστιν η φιλαργυρία, γράφει πάλι στον μαθητή του Τιμόθεο ο θείος Παύλος, ***ης τινές ορεγόμενοι απεπλανήθησαν από της πίστεως…***5. Η αμαρτία και τα πάθη μιαίνουν, λερώνουν τον νου και την συνείδηση και έτσι ο άνθρωπος απορρίπτει την υγιά διδασκαλία και ακολουθεί το δρόμο της αυτονομίας δουλεύοντας στα πάθη του. Οι ***απωσάμενοι την πίστιν και την αγαθήν συνείδησιν, εναυάγησαν περί την πίστιν***6.

Πίσω από τα πάθη φυσικά είναι ο διάβολος, ο πατέρας του ψεύδους, που τα υποκινεί και παρασύρει τον άνθρωπο. Η αίρεση, η ετεροδιδασκαλία, όπως την ονομάζει ο Απόστολος, ξεκινά ως ένα ξένο σώμα μέσα στην Εκκλησία, το οποίο ο ζωντανός οργανισμός, που είναι η Εκκλησία, το αποβάλλει. Την αίρεση δημιουργεί ο θεός του αιώνος τούτου, δηλαδή το σαρκικό φρόνημα, το φρόνημα του παλαιού ανθρώπου, του ανθρώπου των παθών. Έτσι έχουμε μπροστά μας δύο αντίθετους κόσμους.

Την Εκκλησία από τη μία πλευρά και την αίρεση από την άλλη . Όπως το φως με το σκοτάδι δεν μπορούν να συνυπάρξουν, έτσι και η αλήθεια της Εκκλησίας με το ψέμα των αιρέσεων.

Να τι γράφει ο Απόστολος Παύλος στη Β' προς Κορινθίους επιστολή του: κεφ. 6, 14

14 Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ, ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;. 15 τίς δὲ συμφώνησις Χριστοῦ πρὸς Βελιάρ, ἢ τίς μέρις πιστῷ μετὰ ἀπίστου;. 16 τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ἡμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐσμεν ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς καὶ αὐτοὶ ἔσονται μου λαός. 17 διό ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς. 18 καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

Δηλαδή:

14 ***Μη συνάπτετε στενόν σύνδεσμον προς τους απίστους, με τους οποίους δεν ημπορείτε να αποτελέσετε ταιριαστό ζευγάρι, ώστε να εμβαίνετε εις τον ίδιον ζυγόν μαζί τους. Διότι ποίος συνεταιρισμός ημπορεί να υπάρχη μεταξύ δικαιοσύνης και ανομίας; Ποία δε επικοινωνία μεταξύ φωτός και σκότους; 15 Ποία δε συμφωνία μπορεί να γίνη μεταξύ του Χριστού και του Σατανά; Ή ποίον μερίδιον δύναται να έχη ένας πιστός με ένα άπιστον; 16 Πως δε ημπορεί να ευρίσκωνται μαζί εις τον ίδιον τόπον ο ναός του Θεού και τα είδωλα; Ναι• δεν έχουν καμμίαν θέσιν τα είδωλα εις σας. Διότι σεις είσθε ναός του ζώντος Θεού, καθώς είπεν εις την Παλαιάν Διαθήκην ο Θεός• Ότι θα κατοικήσω μέσα των και θα περιπατήσω μεταξύ των και θα είμαι Θεός ιδικός των και αυτοί θα είναι λαός μου. 17 Δι' αυτό εξέλθετε από μέσα από τους απίστους και ξεχωρισθήτε από αυτούς, λέγει ο Κύριος, και μη εγγίζετε οτιδήποτε ακάθαρτον. Και εγώ θα σας δεχθώ με στοργήν πατρικήν. 18 Και θα γίνω πατέρας σας και σεις θα είσθε παιδιά μου και θυγατέρες μου, λέγει ο Κύριος ο παντοκράτωρ7.***

Η εμφάνιση των αιρέσεων δίνει την ευκαιρία να δοκιμασθεί και η αγάπη μας προς τον Χριστό, αν είναι γνήσια ή όχι. Αυτό το νόημα έχει ο λόγος του Αποστόλου***δει γαρ και αιρέσεις εν υμίν είναι, ίνα οι δόκιμοι φανεροί γένωνται εν υμίν***8.

Είπαμε ότι στη βάση όλων των αιρέσεων βρίσκεται η υπερηφάνεια. Απ' αυτήν ακριβώς γεννιέται και η υπερβολική εμπιστοσύνη του ανθρώπου στον εαυτό του και στην προκειμένη περίπτωση **η πίστη ότι με την κτιστή διάνοιά του ο άνθρωπος θα βρει μόνος του την αλήθεια**. Βλέπετε, συνιστά στους Κολοσσαείς ο Απόστολος, ***μη τις υμάς εσταί ο συλαγωγών δια της φιλοσοφίας και κενής [=κούφιας] απάτης, κατά την παράδοσιν των ανθρώπων, κατά τα στοιχεία του κόσμου και ου κατά Χριστόν***9.

Ας δούμε όμως πιο αναλυτικά τι κάνουν οι αιρέσεις. Οι**αιρέσεις κηρύσσουν ένα άλλο Ευαγγέλιο** (έτερον Ευαγγέλιον) και όχι το Ευαγγέλιο της εν Χριστώ σωτηρίας. Σήμερα κατ' εξοχήν αυτό το έτερον Ευαγγέλιον συνοψίζεται στην **εωσφορική πρόταση** της αυτοσωτηρίας και αυτοθεώσεως του ανθρώπου χωρίς τον Θεό.

Οι αρχηγοί και διαφημιστές των αιρέσεων λένε στους ανθρώπους αυτά που τους αρέσουν, κολακεύουν τα πάθη τους, χαϊδεύουν τις ακοές των ανθρώπων10. Οι αιρέσεις σπρώχνουν τους ανθρώπους ***προσέχειν μύθοις***11, να ασχολούνται με παραμύθια, θα λέγαμε στην απλή γλώσσα. Αυτό κι αν δεν γίνεται σήμερα! Βομβαρδίζονται οι άνθρωποι με ωροσκόπια, χαρτιά ταρώ και χίλια δύο άλλα παρόμοια. Τα υποψήφια θύματα εξαπατώνται με κούφια λόγια12.

χ! Το κρίσιμο σημείο είναι αν πιστεύει κανείς στον σταυρό και στην ανάσταση του Χριστού και στο ότι ο Χριστός είναι ο μοναδικός σωτήρας του ανθρώπου, τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος χωρίς αμαρτία.

Το να δέχεται κάποιος τον Ιησού Χριστό ως ένα σπουδαίο πνευματικό δάσκαλο ή κοινωνικό επαναστάτη, δεν σημαίνει τίποτε. Αυτό που ξεχωρίζει την πίστη της Εκκλησίας από την πλάνη των αιρέσεων, είναι ότι η Εκκλησία ομολογεί και κηρύσσει Ιησούν Χριστόν σταυρωθέντα και αναστάντα, μοναδικό σωτήρα του ανθρώπου. Τίποτε λιγότερο από αυτό.

Η αντιμετώπιση των αιρέσεων

Ας δούμε τώρα τι λέγει ο Απόστολος Παύλος για την αντιμετώπιση των αιρέσεων. Όπως ξέρουμε, η καλύτερη θεραπεία είναι η πρόληψη. Η γνώση και βίωση της πίστεως· **η συνειδητή ένταξη στην Εκκλησία ως σώμα Χριστού και η στερέωση στην πίστη**· αυτή είναι η καλύτερη πρόληψη.

Για να μη φάει ο λύκος τα πρόβατα, θα πρέπει ο τσομπάνης (ο ποιμήν) να είναι καλός και τα σκυλιά να κάνουν σωστά τη δουλειά τους αλλά και τα ίδια τα πρόβατα να γνωρίζουν να προφυλάσσονται.

Ας ξεκινήσουμε από αυτό το τελευταίο.

Ο Απόστολος μας δίνει απλές, αποτελεσματικές αλλά και κατηγορηματικές οδηγίες στα λογικά πρόβατα: Επειδή οι αιρετικές διδασκαλίες προκαλούν κλυδωνισμούς και αναταράξεις στις συνειδήσεις16 γι' αυτό, λέγει

α) ***μη διαβάζετε και μην ακούτε αιρετικά πράγματα (διδαχαίς ποικίλαις και ξέναις μη παραφέρεσθ***ε...17) και

β) ***απομακρυνθείτε από αιρετικούς ανθρώπους (μη ουν γίνεσθε συμμέτοχοι αυτών18 και μη συγκοινωνείτε τοις έργοις τοις ακάρποις του σκότους, μαλλον δε και έλέγχετε***19) και

γ) **Ακόμη και άγγελος εξ ουρανού να σας κηρύξει άλλο ευαγγέλιο, μην το δεχθείτε**. Να τι γράφει ο Απόστολος στους Γαλάτες: Αλλά και εάν ημείς ή άγγελος εξ ουρανού ευαγγελίζηται υμίν παρ' ο ευαγγελισάμεθα υμίν, ανάθεμα εστω20.

Δίνει δηλαδή ο Απόστολος ένα απόλυτο αλλά και ασφαλέστατο κριτήριο: Ό,τι δεν συμφωνεί με την Αγία Γραφή και την Ιερά Παράδοση της Εκκλησίας (εδώ συμπεριλαμβάνονται οι Ιεροί Κανόνες και η διδασκαλία των Αγίων), εσείς -λέγει- μην το δεχθείτε και μην το ακολουθήσετε, όποιος και αν είναι αυτός που θα σας το πει!

Ας έρθουμε τώρα και στους ποιμένες των λογικών προβάτων. Τι θα πρέπει να κάνουν αυτοί, ώστε με τη χάρη του Θεού να διαφυλάξουν τα πρόβατα από τους λύκους-αιρετικούς.

Κατ' αρχήν ο καλός ποιμήν θα πρέπει να είναι πρόθυμος να θυσιασθεί για το ποίμνιο, κατά το πρότυπο του καλού ποιμένος Χριστού. *Μηδείς το εαυτού ζητείτω, αλλά το του ετέρου έκαστος*21, παραγγέλλει ο θείος Παύλος. Ο καλός ποιμήν γνωρίζει ότι εχθρός είναι ο διάβολος και η πλάνη. Τον **διάβολο λοιπόν και την πλάνη αποστρέφεται**. Τους πλανωμένους, **τα θύματα των αιρέσεων, τα αντιμετωπίζει όπως ο γιατρός τους ασθενείς**. Προσπαθεί να τους βοηθήσει, εάν φυσικά το θέλουν και το δέχονται.

Ο καλός ποιμήν αφήνει τα 99 πρόβατα της μάνδρας για να αναζητήσει το ένα χαμένο και πανηγυρίζει όταν το βρεί22. Ο καλός ποιμήν απευθύνεται σε όλους κηρύσσοντας το Ευαγγέλιον (=χαρμόσυνο άγγελμα) της σωτηρίας23, ορθοτομεί τον λόγον της αληθείας24, ερμηνεύει σωστά το Ευαγγέλιο. Απευθύνεται κυρίως στην ελευθερία των προσώπων και προσπαθεί να κεντρίσει το φιλότιμό τους25.

Ο καλός ποιμήν μιλάει τη γλώσσα που καταλαβαίνουν οι άνθρωποι στους οποίους απευθύνεται. Χρησιμοποιεί τα μέσα που έχει στη διάθεσή του (σήμερα ραδιόφωνο, τηλεόραση, διαδίκτυο-Internet) -υπό την προϋπόθεση φυσικά ότι αυτά είναι συμβατά με το φρόνημα και το ήθος της Εκκλησίας- προκειμένου να επιτύχει τον σκοπό του, να **μεταδώσει** δηλαδή το Ευαγγέλιο.

Να τι γράφει ο Απόστολός μας στους Κορινθίους 9,19 :

19 Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· 20 καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὕπο νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· 21 τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεοῦ ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ, ἵνα κερδάνω τοὺς ἀνόμους· 22 ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσιν γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω.26

Ο καλός ποιμήν χρησιμοποιεί διαφόρους τρόπους ποιμαντικής δράσεως, όπως ο καλός γιατρός διάφορα φάρμακα, ανάλογα με το είδος και τη σοβαρότητα της αρρώστιας. Να τι υποδεικνύει στον μαθητή του Τιμόθεο: *Κήρυξον τον λόγον,*

επίστηθι ευκαίρως ακαίρως, ***έλεγξον, επιτίμησον****,* ***παρακάλεσον*** *(=παρηγόρησον), εν πάση μακροθυμία και διδαχή*27. **Άλλοτε χρειάζεται πολλή αγάπη** *μήπως τη περισσοτέρα λύπη καταποθή ο τοιούτος*28 και άλλοτε **αυστηρότητα**29 πάλι για το καλό του ασθενούντος πνευματικά ή πλανωμένου.

Μερικές φορές χρειάζεται και ο έλεγχος δημοσία και όχι μόνον κατ' ιδίαν.***...τους αμαρτάνοντας ενώπιον πάντων έλεγχε, ίνα και οι λοιποί φόβον εχωσι*** 30 γράφει ο Απόστολος προς τον μαθητή του Τιμόθεο. Είναι περιπτώσεις που επιβάλλεται άμεση ενέργεια και αποστομωτική απάντηση, διότι οι ανυπότακτοι, ματαιολόγοι και **φρεναπάται** (=που εξαπατούν τα μυαλά των άλλων)31, κάνουν μεγάλη ζημιά. Στο να έχουν καλό αποτέλεσμα οι λόγοι και οι ενέργειες του ποιμένος βοηθεί το να είναι αυτός **ακατηγόρητος**32, το να μη βαρύνεται, δηλαδή, με λόγους και πράξεις για τις οποίες μπορεί να κατηγορηθεί, ούτε, ακόμη περισσότερο, με **σκάνδαλα**.

Μερικές φορές η θεραπεία είναι δύσκολη, επειδή άργησε ο ασθενής να πάει στον γιατρό33. Άλλες φορές πάλι **επιβάλλεται η αποκοπή του μέλους που νοσεί ανιάτως** και κινδυνεύει να μολύνει, σαν τη γάγγραινα, και τα υγιή μέλη34. Πάντως ο καλός ποιμήν ποτέ δεν απελπίζεται, αφού το ξυπνητήρι της συνειδήσεως μπορεί να λειτουργήσει μέχρι και την τελευταία στιγμή, που ο άνθρωπος έχει τα μάτια του ανοιχτά σ' αυτόν τον κόσμο.

Ας δούμε και ερμηνεία του γνωστού γραφικού χωρίου***αιρετικόν άνθρωπον μετά μίαν και δευτέραν νουθεσίαν παραιτού, ειδώς ότι εξέστραπται ο τοιούτος και αμαρτάνει ων αυτοκατάκριτος***35. Εδώ ο Απόστολος εννοεί **του αιρετικό που επιμένει να δημιουργεί σκάνδαλα και διαιρέσεις** στην Εκκλησία. Αυτόν πράγματι, αφού τον συμβουλεύσει ο ποιμήν μια-δυο φορές και δεν διορθώνεται, είναι καλύτερα να παύσει να ασχολείται μαζί του και να τον αποκόψει.

Εδώ φθάσαμε στο τέλος του σύντομου ταξιδιού με οδηγό τον μέγα Απόστολο των εθνών Παύλο. Ακούσαμε τι λέγει για τις αιρέσεις και τον τρόπο της αντιμετωπίσεώς των. Θα το συνοψίσουμε και θα το επαναλάβουμε: μόνον η συνειδητή ένταξή μας στη μάνδρα της Εκκλησίας μας παρέχει ασφάλεια από τους **λύκους-αιρετικούς**, οι οποίοι μάλιστα πολλές φορές εμφανίζονται με ένδυμα προβάτου.

Ας ευχηθούμε ο καλός Θεός, ***ο θέλων πάντας ανθρώπους σωθήναι, και εις επίγνωσιν αληθείας έλθείν***36, να φωτίζει με τις ευχές των πρωτοκορυφαίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου και πάντων των αγίων εμάς μεν να φυλάξουμε τον θησαυρό της πίστεως αγωνιζόμενοι και αγιαζόμενοι, **τους δε μακράν της ποίμνης αιρετικούς και πλανωμένους να φωτίζει, ώστε να επιστρέψουν εν μετανοία** στην αγκαλιά του στοργικού πατέρα, που τους περιμένει υπομονετικά.

_____

1. Β' Κορ. 11, 28.

2. Ρωμ. 3, 29.

3. 'Εφ. 2,5

4. Α' Τιμ. 6, 3.

5. Α' Τιμ. 6, 10.

6. Πρβλ. Α' Τιμ. 1, 19.

7. Βλ. Καινή Διαθήκη, έκδ. Σωτήρ, 3-6-1993, σσ. 728

8. Α' Κορ. 11, 12.

9. Κολ. 1, 8.

10. κνηθόμενοι την ακοήν, λέγει ο Απόστολος μας, γράφοντας στον μαθητή του Τιμόθεο (Β' Τιμ. 4, 2).

11. Α' Τιμ. 1, 3.

12. Εφ. 5, 6.

13. Β' Κορ. 11, 13.

14. Φιλ. 1, 15.

15. Ρωμ. 16, 17-18.

16. Εφ. 4, 14.

17. Εβρ. 13, 9.

18. Εφ. 5, 7.

19. Εφ. 5, 11.

20. Γαλ. 1, 8.

21. Α' Κορ. 10, 24).

22. Ματθ. 18, 12-13.

23. Κορ. 1, 28.

24. Β' Τιμ. 2, 15.

25. Β' Κορ. 8, 8.

26. Α' Κορ. 9, 19-22.

27. Β' Τιμ. 4, 2.

28. Β' Κορ. 2, 6.

29. Α' Κορ. 4, 18-21.

30. Α' Τιμ. 5, 20.

31. Τίτ. 1, 10.

32. Τίτ. 2, 8.

33. Πρβλ. Εβρ. σ. 6.

34. Β' Θεσσ. 3, 6.

35. Τίτ. 3, 10-11.

36. Πρβλ. Α' Τιμ. 2,4
(Περιοδικό "ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ", τεύχος 56)

(Πηγή ηλ. κειμένου: egolpion.com)